

Жамият бойлар ва камбағаллардан ташкил топган. Куръонда бу ҳол Аллоҳнинг истаги, имтиҳонига васила, ризқланишлари воситаси экани билан изоҳланган. Куръон бойлик ё фақирликни мақтамайди, ерга ҳам урмайди. Балки вазифасини ўрнига қўя олган бой ва фақирларга мукофотлар ваъда қилади. Аксинча бўлганида уларни айблайди.

Яхшиликка чақириш

Мискинларга муносабат

Куръони каримда барча мулкнинг ҳақиқий соҳиби Аллоҳ таоло экани, бойларнинг молида фақирларнинг ҳақлари борлиги айтилган. Фақирлар яхшилик қилиниши лозим бўлган тоифа орасида зикр этилиб, уларнинг эҳтиёжларини кетказиш ҳақиқий яхшилик саналган. Давлатнинг закот йиғимларидан тушган улуш йўқсилларга берилиши буюрилган. Бир қанча ояти каримада инфоқ-эхсон қилиш, йўқсилларга ёрдам бериш, закотни ҳақдорларга етказиш, очларни тўйдириш каби хайрли ишлар иймон билан боғланган ҳолда зикр этилган. Хасислик, зикналик, закот бермаслик,

мунофиқларга хос сифат деб келтирилган.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам марҳамат қиладилар: **“Таомнинг энг ёмони камбағаллар қолиб, бойлар чақирилган тўйдаги овқатдир”** (Имом Бухорий ривояти).

“Мусулмон мусулмоннинг биродаридир. Унга зулм ҳам қилмайди ва ташиаб ҳам қўймайди. Ким биродарининг ҳолатида бўлса, Аллоҳ унинг ҳолатида бўлади. Ким бир мусулмонни ғамдан фориг қилса, Аллоҳ ундан қиймат кунининг ғамларидан бирини кетказди. Ким мусулмоннинг айбини беркитса, Аллоҳ қиймат кунининг айбини беркитади” (Имом Бухорий ривояти).

2-бетда

Уларнинг дуоси ижобат

Мусулмон киши бемор диндошининг ҳолидан хабар олишга буюрилган. Бу билан у хаста биродарининг ҳаққини адо қилган бўлади. Зеро, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам марҳамат қиладилар: **“Мусулмоннинг мусулмондаги ҳаққи бештадир: саломга алик олиш, беморни бориб кўриш, жанозада қатнашиш, таклиф этса, бориш ва акса урувчиға яхшилик тилаш”** (Имом Муслим ривояти).

Шубҳасиз, дард билан олишаётган одам кўмакка, далдага муҳтож. Яқинларининг эhtiбори, бир оғиз ширин сўзи унга руҳан қувват бўлиб, касалликни енгишига ёрдам беради. Шу маънода бу хайрли амалнинг даражаси улуғдир.

Ҳазрат Али розийаллоҳу анҳудан ривоят қилинади. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Қайси мусулмон бемор**

мусулмонни кўргани борса, етмиш минг фаришта кундузнинг ҳар қандай соатида кеч киргунча ва кечаниннг ҳар бир соатида тонг отгунга қадар унга салавот айтади”, дедилар (Имом Ибн Ҳиббон ривояти).

Биргина амалингиз учун сизга етмиш минг фаришта кундуз ва кечаниннг ҳар соатида салавот айтиши қандай улуғ мукофот! Демак, бемор биродарини бориб кўрган киши улуғ ажрга эга бўлади.

Бошқа ҳадисда Набий алайҳиссалом бундай марҳамат қиладилар: **“Қайси мусулмон бемор мусулмонни эрта тонгда кўргани борса, етмиш минг фаришта кеч киргунча унга дуои хайр қилади. Агар у кеч кирганда бирор беморни кўргани борса, тонггача етмиш минг фаришта унинг ҳаққиға хайрли дуо қилади ва унга жаннатнинг терилган меваси берилди”** (Имом Термизий ривояти).

Хаста инсонни зиёрат қилишнинг шунча яхшилиги, мукофоти бор экан, бу амалга жиддий эътибор қаратишимиз лозим. Сиздан моддий кўмак бериш ёки жисмоний меҳнат талаб қилинмайди. Фақатгина беморнинг ҳузурига бориб, ҳол сўрасангиз, икки оғиз ширин сўз билан кўнглини кўтарсангиз кифоя.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дейдилар: **“Агар бемор ҳузуриға кириб қолсанг, сениннг ҳаққингга хайрли дуо қилишини сўра. Чунки унинг дуоси фаришталарнинг дуоси каби мустажобдир”** (Имом Ибн Можа ривояти). Қандай неъматки, беморни бориб кўриш учун ўз ҳолатимизни кўзлаш ҳам сабаб қилиб қўйилган экан.

Ҳожиакбар ЭРҒАШЕВ,

Наманган вилояти, Мингбулоқ тумани
“Шоҳи Фозил” жоме масжиди имом ноиби

ҚИСҚА САТРАЛДАРДА

✓ 2 март куни Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Нуриддин домла Холиқназаров ва Дин ишлари бўйича қўмита раиси Содикжон Тошбоев Саудия Арабистонининг Ўзбекистондаги элчиси Юсуф ибн Солиҳ Утайбийни қабул қилишди.

✓ Ўзбекистон халқаро ислом академияси талабалари Тошкент ислом институтига ташриф буюриб, 51 йиллик тарихга эга институтнинг ўқув, илмий ва ташкилий фаолияти билан танишдилар.

✓ “Вақф” хайрия жамоат фонди март ойида 52 нафар мударрис, 57 нафар ишчи-ҳодим ва 28 нафар талабага 701 миллион сўм ҳамда олис ҳудудлардаги кам даромадли 26 нафар масжид имом-хатибига 130 миллион сўм ажратди.

✓ Ўзбекистон мусулмонлари идораси “Куръони карим ва тажвидни ўргатиш” бўлими мудири Шайх Алижон қори Хайдаров Қашқадарё вилоятидаги “Хожа Бухорий” ўрта махсус ислом билим юртида илм аҳлининг фазилятлари тўғрисида суҳбат ўтказди.

✓ 10 март куни Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Нуриддин домла Холиқназаров Тошкент шаҳрида Hi-Tech услубида қайта бунёд этилган “Тера” жоме масжидининг очилишида иштирок этиб, жамоат билан ушбу масжиддаги илк жума намозини адо қилди.

✓ 11 март куни “Вақф” хайрия жамоат фонди Қорақалпоғистон Республикаси филиали “Муҳаммад ибн Аҳмад Беруний” ўрта махсус ислом билим юртининг ўқитувчи, техник ҳодим ва талабалари ҳамда масжид имом-хатибларини моддий рағбатлантириш мақсадида хайрия тадбири ташкил этди.

✓ 11 март куни Ўзбекистон мусулмонлари идораси раисининг Ёшлар ишлари бўйича ўринбосари Уйғун домла Ғофуров Термиз шаҳридаги “Имом Термизий” ўрта махсус ислом билим юртига ташриф буюриб, талабалар билан очиқ мулоқот ўтказди.

✓ 13 март куни Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Нуриддин домла Холиқназаров Сурхондарё вилоятидаги Ҳаким Термизий зиёратгоҳи яқинида жойлашган “Вақф” хайрия жамоат фонди тасарруфидаги меҳмонхона фаолияти билан яқиндан танишди.

Аллоҳ сизларга енгилликни истайди

«Рамазон ойи – одамлар учун ҳидоят ва тўғри йўл ҳамда ажрим этувчи ҳужжатлардан иборат Қуръон нозил қилинган ойдир. Бас, сизлардан ким бу ойда ҳозир бўлса, рўзасини тутсин. Кимки бемор ёки сафарда бўлса, саноғи бошқа кунлардандир. Аллоҳ сизларга енгилликни истайди, оғирликни хоҳламайди. Бу – ҳисобни тўлдиришингиз ҳамда ҳидоятга бошлагани учун Аллоҳга такбир айтишингиз учундир. Шояд шукр қилсангизлар» (Бақара сураси, 185-оят).

Рамазон – қамарий ҳисоб бўйича ойларнинг тўққизинчиси.

«Қуръон нозил қилинган ой». Рамазоннинг бошқа ойлардан афзаллиги – унда, қадр кечасида Қуръони карим нозил қилинган. Аллоҳ таоло бундай марҳамат қилади: «Албатта, Биз уни муборак кечада нозил қилдик» (Духон сураси, 3-оят), «Албатта, Биз уни Қадр кечасида нозил қилдик» (Қадр сураси, 1-оят).

Аллоҳ таоло Қуръони каримни Жаброил алайҳиссалом орқали Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга йигирма уч йил мобайнида бўлиб-бўлиб нозил қилди. Набий соллаллоҳу алайҳи ва салламга дастлабки оятлар Рамазон ойида нозил қилинган.

«Одамлар учун ҳидоят» – икки дунё камолоти ва саодатиға элтувчи зафар ва нажот йўли. «Ажрим этувчи ҳужжатлар»

– ҳаётнинг ҳар бир жабҳасида ҳақ билан ботилни ажратиб берувчи манба.

«Ким бу ойда ҳозир бўлса» – соғ-саломат ва муқим ҳолида Рамазонга етса ёки Рамазон ҳилолини кўрса, «рўзасини тутсин».

«Кимки бемор ёки сафарда бўлса, беморлик ё сафар сабабидан рўза тутолмаган кунларининг рўзасини Рамазон ойидан бошқа кунлардан тўлдириб қўяди.

«Аллоҳ сизларга енгилликни истайди, оғирликни хоҳламайди». Шунинг учун мусофир ва беморларга рўза тутмасликка, сафардан қайтганида ёки соғайиб қолганида тутиб беришларига рухсат берди.

«Бу – ҳисобни тўлдиришингиз учун», яъни рўзани тўлиқ бир ой – йигирма тўққиз ё ўттиз кун тутишингиз учун.

«Ҳидоятга бошлагани учун» – рўзанинг ҳукмларини, кимларга енгилликлар борлигини кўрсатиб қўйгани ёки рўзадан сўнг Фитр кунини байрам қилиб бергани учун.

«Аллоҳга такбир айтишингиз учун». Такбирдан мурод «Аллоҳу акбар, Аллоҳу акбар. Ла илаҳа иллаллоҳу валлоҳу акбар. Аллоҳу акбар ва лиллаҳил ҳамд» дир.

«Шояд шукр қилсангизлар», яъни ажри улкан бўлган рўза ибодатини енгил қилиб қўйгани ҳамда байрам кунлари такбирларини жорий этгани учун Аллоҳ таолога шукр қилинг. Шукрнинг ўзи ҳам ибодатдир.

Манбалар асосида Фаргона шаҳридаги «Уммул Қуро» жоме масжиди имом-хатиби Холмурод МАМАЖОНОВ тайёрлади.

Ислом сабоқлари

1-бетда

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳар доим йўқсил, етим ва муҳтожларга қўлларидан келган ёрдамни аямаганлар. Илк ваҳий нозил бўлиб, у зот ҳаяжон билан ҳазрати Хадичанинг олдларига келганларида оқила онамизнинг у зотга айтган гаплари буни тасдиқлайди: «Аллоҳ Сизни ҳеч қачон уялтириб қўймайди. Чунки сиз қариндош-уруғларингиз ҳолидан хабар оласиз, рост сўзлайсиз, ожизларнинг қўлидан тутасиз, йўқсилларга ёрдам бера-сиз, меҳмонга икром кўрсатасиз, ҳақсизликка учраганларнинг ёнини оласиз» (Ибн Саъд. «Табақот»).

Огоҳлик – давр талаби

Мискинларга муносабат

У зот Мадинага ҳижрат қилганларидан кейин ҳам доим муҳтожларга яхшилик қилишга интилар, бошқаларни ҳам шунга ундар эдилар. Мол-мулкларини Маккада қолдириб, ҳижрат қилган муҳожирларни ансорлар билан ака-ука тутинтирганлари замирида ҳам муҳожирларнинг вақтинчалик муҳтожлигини бартараф этиш ғояси бўлган. Шунингдек, таълим олиш ва бошпамага бўлган эҳтиёжларини қоплаш учун Аҳли суффа – Масжидун Набий ёнида яшайдиган йўқсил ва муҳтож саҳобаларни егулик билан таъминлаганлар.

Исломдаги бир қанча амр ва қонун-қоидалар йўқсилликни бартараф этиш, моддий кўмакка муҳтожларнинг масалаларини ҳал қилишга қаратилган. Динимизда камбағалликка ижтимоий муаммо сифатида қаралади. Уни бартараф этиш учун, албатта, иш топиш, пешона тери билан ризқ-рўзини териб, бошқаларга муҳтож бўлмасликка чақирилган. Шу билан бирга бойлар Аллоҳ берган мол-давлатдан йўқсилларга улуш айириши, уларни қўллаб-қувватлаши ҳам буюрилган. Исломда инфоқ-эҳсонлар билан бирга закот, садақа, фитр каби молиявий ибодатлар

орқали ҳам мискинларнинг эҳтиёжлари ҳал этилиши мақсад қилинган. Яна қурбонликлар, рўза фидяси, фитр садақаси, қасам ва эҳромда содир этилган хато-жиноятларнинг каффорати, рўза тутмаган кишининг фидяси ҳам йўқсилларга берилиши уларни моддий қўллаб-қувватлашдир. Ислом маданиятининг яна бир муҳим белгиси бўлган, садақаи жория ҳисобланган вақфлар орқали ҳам муҳтожларнинг ҳар турли эҳтиёжлари қамраб олиниб, ҳал этилган.

Раҳматуллоҳ УСМОНОВ, Қашқадарё вилояти бош имом-хатиби

Мансух бўлган ҳадислар ҳақида

Учинчи муаммо*

Бу мавзу остига ўзининг шаҳрида бирор шаръий узрсиз намозларни жамлаб ўқиш масаласи ҳам киради.

Абдуллоҳ ибн Аббос розийаллоҳу анҳумо ривоят қилади: «Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам пешин ва асрни, шом ва хуфтонни Мадинада бирор хавф-хатар ва ёмғирсиз жамлаб ўқидилар». Бу ҳадисни Имом Термизий ривоят қилган. Имом уни шарҳлаб айтади: «Бу ҳадисга уламолардан ҳеч ким амал қилмаган».

Мазҳабимиз уламолари ҳадисни бундай шарҳлашган: «Бу ҳадисда ҳамма намозлар ўз вақтида

– пешин вақтининг охирида, аср эса вақтининг аввалида ўқилган. Шом билан хуфтон ҳам шундай».

Уламолар иттифоқиға кўра, мазкур ҳадисларни зоҳирий маънода тушуниш янглишишга олиб келади. Замонамизда ҳадиснинг зоҳирига қараб амал қиладиганлар пайдо бўлмоқда. Улар ўзларини гўё унутиб кетган суннатни тириктираётгандек ҳисоблашади. Аслида эса, улар умматнинг бирор табақаси – на саҳобалар, на тобеинлар ва на улардан кейингилар қилмаган ишга қўл уриб, тўғри йўлдан оғишмоқда. Аллоҳ таоло айтади:

«Кимга ҳидоят аниқ бўлгандан кейин Пайғамбарга муҳолифлик қилса ва мўминлар йўлидан ўзгасига эргашса, Биз уни ўзи кетаётган йўлиға қўйиб берамиз ва (охиратда) уни жаҳаннамда куйдирамиз. Нақадар нохуш жой у!» (Нисо сураси, 115-оят).

Имом Термизий «Сунан»да ушбу ҳадисни Ибн Аббос розийаллоҳу анҳумодан ривоят қилган. Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким икки намозни узрсиз жамлайдиган бўлса, дарҳақиқат, кабоир (катта гуноҳлар)дан бирини қилибди», деганлар.

Таъкидлаш жоизки, мансух бўлган ҳадисдан ҳукм олинмайди ва унга амал қилинмайди. Хусусан, унга саҳобалар ва улардан кейингилар амал қилишмаган бўлса. Уммати Муҳаммадия қилмаган ишни қилган кишини ким деб аташ мумкин?!

Шу ўринда Набий соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ушбу ҳадисларини эслаш ўринлидир: «Ким (умматнинг йўлидан) ажраб чиқса, оловга (жаҳаннамга) ажраб чиқибди» («Мустадрак»).

«Нега мазҳабга эргашилади?» китобидан Азизбек ХОЛНАЗАРОВ таржимаси

* Давоми, бошланиши ўтган сонда.

Набий алайҳиссаломнинг муомаладаги гўзал одоблари*

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг кўрсатилган икромга яраша чиройли жавоб қайтаришларини Нажошийнинг элчиларига хизмат қилганларида ҳам кўриш мумкин. Саҳобалар: “Ўзимиз хизмат қиламиз” дейишса ҳам, у зот: **“Йўқ, улар саҳобаларимизга иззат-икром кўрсатишган, ўзим хизмат қилгим келяпти”**, деганлар. У зот ўзларига қилинган яхшиликни ҳеч қачон унутмас эдилар ва иложи борица яхшиликка яраша худди шундай яхшилик билан ёки ундан ҳам ортиқроқ тарзда жавоб берар эдилар.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам Ҳавозин сут оналарининг қабилиси бўлгани учун уларни кечириб юборганлар, эмикдош сингиллари Шаймо бинти Ҳалима элчи бўлиб келганда, унга юксак эҳтиром кўрсатганлар. Чунки улар Пайғамбаримиз алайҳиссаломни ёш пайтларида ўз бағрларига олишган эди. Айниқса, Ҳадича розийаллоҳу анҳо ва унинг яқинларини ниҳоятда хурмат қилар эдилар. Чунки Ҳадича розийаллоҳу анҳо у зотга кўпдан-кўп яхшиликлар қилган аёллари эди.

Расули акрам соллаллоҳу алайҳи ва саллам озгина яхшиликни ҳам қадрлар, яхшилик қилган кишига раҳмат ва ташаккур айтишни унутмасдилар. Бир сафар Абу Айюб розийаллоҳу анҳу Пайғамбаримиз алайҳиссаломнинг соқолларига илашган патни кўриб, уни олиб ташлади. Бу илтифоти учун Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Аллоҳ сендан ёмон кўрган нарсангни кетказсин”**, деб дуо қилдилар. Амр ибн Ахтаб Ансорий розийаллоҳу анҳу эса ул зоти мукаррам ичмоқчи бўлиб турган идишдаги соч толасини кўриб қолиб, олиб ташлади. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг унинг ҳаққига **“Аллоҳим, уни гўзал қилгин”**, деб дуо қилганлари хизматига нисбатан катта мукофот бўлди. Бу ҳадиснинг ровийси бундай ҳикоя қилади: “Амр тўқсон ёшга кирганида ҳам унинг соқолида бирорта оқ тук йўқ эди”.

Пайғамбар алайҳиссалом Бадр куни мушриклар тарафида бўлган Абул Бахтарий ибн Ҳишомни ўлдирмасликка буюрдилар. У Маккадаги мусулмонларнинг хурматини жойига қўйган, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга ва мусулмонларга озор бермаган эди. Бундан ташқари, араблар Набий алайҳиссалом мансуб бўлган Бани

Ҳошим уруғини ажратиб қўйишганида, мушрикларнинг маломатидан кўрқмай, таом юбориб турган ва Бани Ҳошим билан алоқа қилмаслик ҳақидаги буйруқ ёзилган саҳифани йиртиб ташлашга уринган.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам жамоатда кўринмай қолган саҳобаларни сўраб-суриштирадилар. Ҳинд ибн Абу Ҳола ривоят қилади: “Саҳобалардан биронтаси кўринмай қолса, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам у ҳақда сўраб-суриштирадилар. Уларга нисбатан жонсарақ ва куюнчак эдилар. Нима учун кўринмаётганларининг сабабини билишни истардилар”.

Анас розийаллоҳу анҳудан ривоят қилинади: “Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам саҳобаларидан бирортаси уч кун кўринмай қолса, у ҳақда сўраб, бирор жойга кетган бўлса, ҳаққига дуо қилар, агар шаҳарда бўлса, уни зиёрат қилар, касал бўлса, уни кўргани борар эдилар”.

Расули акрамнинг саҳобаларини, хусусан, ансорларни зиёрат қилиб туришлари уларга меҳр-муҳаббатлари зиёда бўлганини билдиради. У зот борган уйларга баракка ёғилиши, намоз ўқиган жойлари табаррук бўлиб қолишини билганлари учун ҳам бир неча жойда намоз ўқиб берганлар. Заиф, камбағал мусулмонларни зиёрат қилар, касал бўлиб ётганини эшитсалар, кўргани борардилар. Вафот этса, жанозаларида қатнашардилар. Қийналиб қолган фақирларни сабр қилишга даъват этиб, уларга қийин ва танг аҳволларини эсдан чиқарадиган хушхабарлар айтар эдилар. Бир сафар уларга: **“Эй муҳожирларнинг фақирлари,**

сизларга қиймат кундаги тўлиқ нурдан башорат бераман. Сизлар бойлардан ярим кун олдин жаннатга кирасизлар. Ярим кун – беш юз йилга тенг”, деганлар.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ниҳоятда ҳаёли, тавозели, бағрикенг, саховатли, раҳмдил ва ўта сабрли эканлари инсонлар билан қилган муомалаларида яққол кўзга ташланиб турарди. Аллоҳнинг ва бандаларнинг ҳаққини адо қилишда инсофли эдилар. Меҳр-муҳаббатларини изҳор этар, ваъдага вафо қилар, жуда қийин ва танг ҳолатда бўлсалар ҳам, ваъдаларига хилоф қилмасдилар. Бадавий (сахройи) кишиларнинг кўполлигини кўтарар, уларга илтифот кўрсатиб, ноқулай вазиятдан чиройли сўз, чиройли ҳаракат билан чиқа олардилар. Айниқса, саҳобалари билан жуда салимий гаплашардилар. Шунинг учун саҳобалар у зотга қаттиқ ишонишар, кўп ишларида у зотнинг маслаҳатларига суянишарди. У зот уларни ўзларининг фойдали маслаҳатлари билан сийлардилар. Бир-бирларига маслаҳатгўй бўлишга тарғиб қилардилар. **“Маслаҳат қилинган нарса омонатга қўйилган кабидир”, “Яхшиликни сўраган маҳрум бўлмайди, маслаҳат қилган надомат қилмайди”**, деган сўзлари бунга мисолдир.

Абу Ҳурайра розийаллоҳу анҳу айтади: “Бирор киши Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам саҳобалари билан маслаҳат қилганчалик кўп маслаҳат қилмаган”.

У зот кўп ишларда саҳобалари билан маслаҳатлашганлар. Жумладан, Бадр куни қурайшликлар билан жангга киришиш олдидан саҳобалар билан қайси жойга тушишни маслаҳатлашганлар. Уҳудда мушрикларга қарши чиқиш ёки чиқмасликни маслаҳат қилганларида кўплар жангга чиқишни маслаҳат бергани учун жангга чиқилган. Хандақ куни сулҳ бора-сида қилинган маслаҳат ҳам ажойиб бўлган. Ифк воқеасида ҳам: **“Менга маслаҳат беринглар”**, деганлар. Бир киши чиройли фикр билдирса, уни қабул қилиб, ўшанга амал қилар эдилар. Фикрнинг тўғри ва мақбул эканини билдириб, фикр эгасини рағбатлантириб, тақдирлаб қўярдилар.

Саййид Муҳаммад Ҳасанийнинг “Икки олам сарвари” асаридан
Ғиёсиддин ҲАБИБУЛЛОҲ
таржимаси

Масала

Рўзага доир фатволар

527-ФАТВО

Рамазон ҳилоли (янги ой)ни якка ўзи кўрган одам, гарчи бошқалар буни инкор этсалар ҳам, эртаси куни рўза тутиши вожиб. Агар тутмаса, бир кун қазосини тутиб беради. Ҳайит ҳилолини ёлғиз ўзи кўриб, бошқалар уни инкор қилган бўлса ҳам, эртаси куни рўза тутади. Агар тутмаса, қазосини тутиб беради.

«Мухтасар», «Қозихон», «Ихтиёр»

528-ФАТВО

Рамазон ҳилолини кўриб, 29 кун рўза тутган шаҳар аҳлига бир гуруҳ кишилар келиб: “Фалон шаҳарнинг аҳолиси Рамазон ҳилолини сизлардан бир кун олдин кўрибди. Шунга кўра, бугун рўзанинг 30-куни”, дейишса ҳам, уларнинг гапига амал қилинмайди. Зеро, ҳилолни уларнинг ўзлари кўрмаган, балки бошқаларнинг кўрганини нақл қилишди.

«Қозихон», «Оламгирия»

531-ФАТВО

Унутиш туфайли ейиш, ичиш ёки жинсий яқинлик қилиш рўзани очмайди. Аммо шу ишлардан бирортасини билиб туриб қилса, рўзаси очилади. Кейин у ҳар бир куннинг қазоси билан бирга каффорат сифатида муттасил равишда 60 кун рўза тутиб беради ёки 60 нафар очкиши (мискин) қорнини тўйғизади. Рўзадор аёлини мажбурлаб яқинлик қилган бўлса, ўзи ўша куннинг қазоси ва 60 кун каффорат, аёли эса фақат ўша куннинг қазосини тутади. Аёли розилик берган бўлса, у ҳам ўша куннинг қазоси ва 60 кун каффорат рўзасини тутади.

«Оламгирия», «Ҳидоя»

536-ФАТВО

Рўзадорлигини унутиб овқатланаётган кишини кўрган одам қарайди – агар у кечгача рўзасини бемалол етказадиган кишидек туюлса, рўзани эслатади. Акс ҳолда, эслатиш – макруҳ.

«Оламгирия», «Заҳирия»

5-бетда

* Давоми, бошланиши ўтган сонларда.

Икки-уч дақиқа кута оласизми?

Бухорои шариф. “Мир Араб” мадрасаси талабаларига таътил бошланган кунлар. Анчадан бери ота-онасини кўрмаган Расул туғилиб ўсган қишлоғи томон кушдек учди. У чиққан автобус шоҳбекатдан кўзгалди. Шаҳар кўчалари аста-секин ортда қола бошлади. Автобус катта йўлга чиққач, тезлигини оширди. Расул бир нуқтага тикилганча ичида салавот, тасбеҳ, таҳлил, истиғфор айтар, йўловчиларнинг шовқинини унча сезмасди.

Бироз йўл юрилгач, соатига кўз ташлаб, аср намози вақти кирганини билди. Секин ҳайдовчига яқин бориб:

— Узр, амаки, автобусни бирор бекатда тўхтатганингизда, икки-уч дақиқа кута оласизми... Аср намозини ўқиб олардим, — деди хижолатомуз.

Ҳайдовчи бирдан тутатди: — Сен бола, нима деяпсан? Худо хайрингни берсин, мени тинч қўй!.. Шунча одамни куттириб-а?! Эсинг жойидами? Бу узоқ масофага чиққан катта машина бўлса! Йўл графиги бўйича олти соатда манзилга етишимиз кўрсатилган, ҳеч иложи йўқ!

Расул индамай жойига бориб ўтирди. Аввалига ичида ҳайдовчинини ёмон кўрган бўлса, кейин ўзини айблаб бошлади: “Аслида тойдан тараша тушгандек “тўхтатинг” демасдан, автобусга чиқаётганда ҳайдовчини огоҳлантиришим керак эди. Рози бўлмаса, бошқа транспортда кетардим. Яхши гапириб илтимос қилсам, кўниши ҳам мумкин эди”.

Автобус охири кўринмас қир-адирлар оралаб кетарди. Тўсатдан

орқа томондан пақ-пуқ этган овоз эшитилди. Одамларни ваҳима босди. Ҳайдовчи автобусни йўл четига тўхтатди. Тушиб қарашса, орқа филдираклардан бири ёрилибди. Асаби бузилган ҳайдовчи асбобни олиш учун автобусга қайтиб чиқаркан, Расулга кўзи тушиб:

— Хў бола, намозингни ўқиб ол! — деди зарда билан.

Йўловчилар пастга тушишди. Расулнинг мунгли овозда такбир айтиши уларни сеҳрлаб қўйди. Бу товуш гўё бошқа оламдан келаётганга ўхшарди. Ҳатто ҳайдовчи ҳам ишини тўхтатиб, ерга тиззалаганча дуога қўл очди.

Филдирак алмаштирилгунча Расул аср ва шом намозларини ўқишга улгурди. Кўнгли бўшаб кетган бесўнақай ҳайдовчи лапанглаб келиб, уни кучоқлади,

манглайдан ўпди. Кейин қўллари Расулнинг елкасига қўйиб, ота-онасини, қаерда ўқишини суриштирди.

— Баракалла! Қани ортимдан юр! Бундай чиройли овозинг, бундай этиқодинг билан орқа ўриндикда кетишинг маъқул эмас. Ёнимда ўтирасан! Аттанг, сени хафа қилиб қўйдим! — дея хижолат чекди. Моторни ўт олдиранкан: “Қани энди, ҳамма болалар шундай бўлишса”, деб ҳавасланиб қўйди.

Автобус йўлга тушди. Энди йўловчилар аввалгидек баланд овозда эмас, бир-бирига эшитадиган қилиб гаплашишар, уларни қандайдир куч қисқа вақтда бошқа одамларга айлантириб қўйгандек эди...

Фазлиддин АБДУНАЗАРОВ

Мулоҳаза

Динимиз инсонларни тўғрисида ва ҳалол бўлишга буюради, ўзгаларнинг ҳақини ейишдан қайтаради. Афсуски, савдо аҳли орасида харидорларни алдаб молини ўтказётганлар, фирибгарлик қилувчилар учраб туради.

Аллоҳ таоло марҳамат қилади: **“Эй иймон келтирганлар! Мол-мулкларингизни ўртада ноҳақ (йўллар) билан емангиз! Ўзаро розилик асосидаги тижорат бўлса, у бундан мустасно”** (Нисо сураси, 29-оят).

Мўмин киши тижоратни ҳалол қилиши, дунёнинг арзимас матоҳи учун фириб ишлатиб, оғир гуноҳларга ботмаслиги керак. Акс ҳолда унинг дунёда ҳам, охирада ҳам юзи қора бўлади.

Ҳалол савдода барака бор

Харидорга яроқсиз маҳсулотни сифатли деб сотиш, унинг айбини яшириш мумкин эмас. Ҳар қандай ҳолатда ҳам молининг нуқсонини айтиб сотиш лозим. Расулulloҳ алайҳиссалом бугдой сотётган одамнинг олдидан ўтаётди: **“Қандай сотаяпсан?”** дедилар. У зот соллаллоҳу алайҳи ва салламга, кўлингизни у бугдой ичига тик, деб ваҳий қилинди. У зот қўлларини тиксалар, ҳўл экан. Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Ким алдаса, биздан эмасдир”**, дедилар (Имом Муслим ривояти).

Айрим савдогарлар бозори чаққон бўлганда ёлғондан молни

қимматга олганларини рўқач қилишади. Савдогар учун тўғрилиқ мезон бўлиши керак. Тижоратида баракот, унум бўлишини хоҳлаган тўғри бўлиши лозим.

Абу Саид Худрий розийаллоҳу анхудан ривоят қилинади: **«Набий**

соллаллоҳу алайҳи ва саллам: “Ростгўй, омонатли тожир набийлар, сиддиқлар ва шаҳидлар билан биргачи”, дедилар» (Имом Термизий ривояти).

Дилмурод СОДИҚОВ

Мусулмон одоби

Ота-она ризолигида ҳикмат кўп

Кексайганда фарзанду неваралар ардоғида яшаш ҳар бир инсоннинг орзуси ҳисобланади. Бироқ орамизда кам бўлса-да, қариган чоғида рўшнолик кўрмаётган кишилар борлиги ачинарли ҳолатдир.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Фарзанднинг ота-онасида уч ҳақи бор: 1) туғилганда яхши исм қўйиш; 2) ақлини таниганда таълим бериш; 3) балоғатга етганда жуфтлаб — никоҳлаб қўйиш”**, дедилар (Имом Байҳақий ривояти).

Ҳадиси шарифдан ота-оналарнинг фарзандларига ғамхўрлиги, уларни уйли-жойли қилиб қўйгунга қадар экани аён бўлади. Сўнгра оилани тебратиш, ота-онага қараш фарзанднинг

бурчидир. Ота-онага ғамхўрлик қилиш ҳақида Куръони каримда **«Раббинг фақат Унинг Ўзигагина ибодат қилишингни ва ота-онага яхшилик қилишни амр этди. Агар ҳузурингда уларнинг бирлари ёки икковлари ҳам кексаликка етсалар, бас, уларга “Уфф”, дема, уларга заҳр қилма ва уларга қарамли сўз айт!»** (Исро сураси, 23-оят), дея марҳамат қилинади. Аллоҳ бандаларига ота-онага яхшилик қилишни буюрмоқда. Афсус, бу амрни ҳамма ҳам бажараётгани йўқ.

Қўшниларибдан бири автоуловида кира қилиб пул топади. Аммо топган пули рўзғорига етмайди. Камига унинг ичадиган одати бор. Рўзғорни бут қилиш ўрнига ота-онасининг

нафақасини ойма-ой кутиб кун кечиради. Тоғни талқон қиламан деган эр киши учун бу ордир.

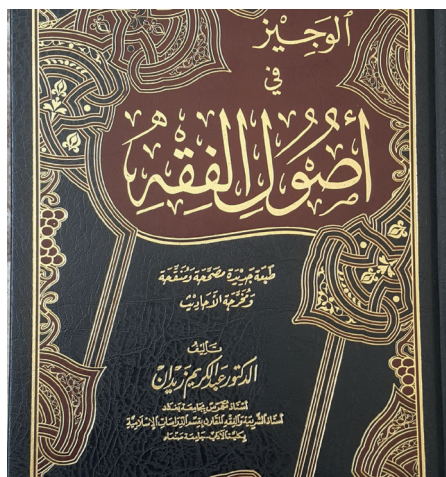
Бундай ҳолатларни ҳар қайси маҳаллада учратиш мумкин. Бунинг сабаби эса дангасалик, боқимандалик, бирор касбнинг бошини тутмасликдир. Бугун “ишлайман”, “пул топаман” деган кишига дунё кенг. Имконини қилган қаддини уриб яшайпти. Аммо бировларнинг қўлига қараб, олма пиш, оғзимга туш дейдиганлар, юқоридаги каби ўзини ҳам, яқинларини ҳам қийнаб келмоқда.

Бунинг бир учи, албатта, ота-онанинг фарзандига берган тарбиясига ҳам боғлиқ. Уларни ёшлиқдан илмга, меҳнатга ўргатса, кейинчалик ўзлари

тинч-осуда яшаб, болаларининг камолини кўради. Бироқ бола тарбиясида кемтик бўлса, вақти келиб, у ҳам таъзирини ейди.

Қайси хонадонда нуронийлар бўлса, у жой файзу баракага бурканади. Зеро, Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Уч дуо мустажобдир. Уларда шак йўқ. Ота-онанинг дуоси, мусофирнинг дуоси ва мазлумнинг дуоси”**, дедилар (Имом Термизий ривояти). Шундай экан, ота-онанинг қадрига етиб, уларнинг розилигини, дуосини олиш пайида бўлайлик. Шундагина топиш-тутишимизга, рўзғоримизга барака инади.

Абдумалик ТОШБОЕВ,
Норин тумани

Балоғат ёши

беш ёшга тўлганидан ҳисоб қилинади. Ақлий камолот борасида юқори ёш чегараси ҳақида йигирма беш ёш деган бошқа фикрлар ҳам бор. Балоғатга етишнинг юқори чегараси борасида Қуръони каримда келган ушбу оятлардан ҳанафийларда ўн саккиз ёш деб ҳукм олинган: **“То вояга етгунича етимнинг молига яқинлашмангиз, магар чиройли йўл билан (яқинлашишингиз мумкин). Ўлчов ва тарозини адолат билан тўла адо этингиз!.. (Анъом сураси, 6/152); “Етимнинг молига, то у вояга етгунича, яқинлашмангиз, илло чиройли йўсинда бўлса майли. Аҳдга вафо қилингиз! Зеро, аҳд-паймон (қиймат куни) сўраладиган ишдир” (Исро сураси, 17/34).**

Балоғатга етган инсон зиммасига ибодатдан ташқари жиноий ва ҳуқуқий жавобгарлик каби ишлар ҳам юкланади. Шунингдек, ижтимоий ва сиёсий ҳуқуқлардан фойдаланиш лаёқатига эга бўлади. Болалиги туфайли берилган баъзи имтиёзлар балоғат ёшига етганида олиб ташланади. Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Қалам уч (тоифа)дан кўтарилган: уйқудагидан, токи уйғонгунича, ёш боладан, токи**

эҳтилом бўлгунича, жиннидан, токи ақли киргунича”, дедилар (Имом Абу Довуд ривояти).

Бироқ ақлий ва маънавий камолотни англатувчи етуклик, одатда, балоғат ёшида содир бўлади. Айрим кишиларда балоғат ёшидан кейинроқ ҳам бўлиши мумкин. Дарҳақиқат, Қуръони каримда: **«Етимларни, то балоғат ёшига етгунларига қадар назорат қилиб (вояга етиш вақтини кузатиб) турингиз: вояга етганларини сезсангиз, (қўлингиздаги омонат) мол-мулкларини ўзларига топширингиз!..»** (Нисо сураси, 6-оят).

Шунга биноан, мужтаҳидлар кишининг мол-мулк тасарруфи ёки оила тебратиши ва жиноий жавобгарлик лаёқати учун балоғат ёши (9–14 ёш)дан ташқари ақлий етукликни ҳам шарт қилиб қўйишган. У балоғат ёшидан кейинги давр ҳисобланиб, ўртача ҳисобда эркаклар учун ҳам аёллар учун ҳам ўн саккиз ёш деб белгиланган.

“Бадоеус саное”,
“Фатҳул Қадир” ва Закийиддин
Шабаннинг “Усул фиқҳ”
китоблари асосида **Абдувоҳид
ЎРОЗОВ** тайёрлади.

Ислом дини ва атроф-муҳит

Жонли табиат – глобал ҳамроҳимиз

Она замин, сув, ҳаво, бепоеён саҳролар, юксак тоғлар ва уларнинг бағридаги табиий бойликлар... Буларнинг бирортаси инсонга муҳтож эмас. Биз бўлмасак ҳам уларга ҳеч нарса бўлмайди. Лекин мавжудлигимиз билан уларнинг бағрини тўлдирамиз. Тоғларни портлатиб текислаймиз деб, табиий чўлларни бўстон қиламиз деб, бўстонни ҳам саҳрога айлантирамиз, ернинг бағрига тиг санчиб, нефть, газ ва бошқа табиий бойликларни қазиб оламиз ва уларни ёқиб ҳавога учириб юборамиз. Кимёвий элементлар жадвали асосчиси Д. Менделеев инсонларнинг нефтга бўлган бундай муносабатини “Нефтни ёқиш, пулни ёқиб юборишдир”, деб баҳолаган эди.

Бу ҳали ҳаммаси эмас, Нефть ва газнинг тинимсиз ёниши оқибатида ҳаво булғаниб, атмосфера қобиғи емирилади. Натижада глобал исиш жараёни бошланиб, минг йиллик музликлар макони бўлмиш Антрактида музликлари эриб уммонларга қуйилмоқда.

Алаоқибат, уммонлар суви чуқуллашиб, шўр сувда яшашга ўрганган фауна ва флора ҳаёти хавф остида, уммон бўйидаги мамлакатлар сувнинг кўтарилишидан талвасада. Қурғоқчил ўлкаларда эса ёғингарчилик тобора камайиб, сув танқислиги ортиб бораётир...

Ер юзидаги паррандаю даррандалар бизнинг яшашимиз учун улар сув ва ҳаводек зарур. Ҳаёт кечиришимизда улар бажарадиган вазифанинг ҳаммасини санамоқ учун ҳам кишидан жуда кўп билим талаб қилинади, албатта. Қисқаси, улар бизнинг озиғимиз ва ёрдамчиларимиз. Аммо улардан мақсадли тарзда истифода қилишимиз зарурлиги **«Еб-ичинг ва исроф қилманг. Чунки У исроф қилувчиларни севмас»** (Аъроф сураси, 31-оят), деб алоҳида таъкидланган.

“Фото Япония” журналида ёзилишича, инсонларнинг табиатга нооқилона муносабати, ер майдонларининг жадал суръатларда ўзлаштирилиши, ўрмонлар

кесилиши... буларнинг оқибатида келиб чиқадиган экологик ўзгаришлар ва энг аянчлиси, ҳайвонларнинг шафқатсизларча овлалиши оқибатида дунё бўйича бир йилда қирқ мингта турли ҳайвон ва парранда қирилиб кетар экан.

Мақсадимиз – орқасида ўнлаб ноллари мавжуд рақамни эълон қилиб ўқувчини ҳайратга ёки хавотирга солиш эмас. Аксинча, юртдошларимизни Аллоҳ бизга инъом этган беҳисоб неъматларга эҳтиёткорона муносабатда бўлишга чорлаш ва уларни келажак авлодларимиз учун ҳам сақлашимиз даркорлигини, бу неъматларда уларнинг ҳам насибаси борлигини эслатишдир. Зотан, тежамкор қашшоқлик кўрмайди, дейилади.

Ҳаким Термизий “Наводирул усул”да ривоят қилган ҳадисда: **“Эй Ойша, Аллоҳнинг неъматларига яхши муносабатда бўлгин! Агар у неъматлар бирон қавмдан олиб қўйилса, камдан-кам ҳолларда қайтиб келади”**, дейилган. Ана шунга диққатли бўлайлик, азизлар.

Дамин ЖУМАҚУЛ

Масала

3-бетда

537-ФАТВО

Бировнинг мажбурлаши ёки ўзининг эҳтиётсизлиги сабабли рўзаси очилса, қазонинг ўзи вожиб бўлади, каффорат эмас.

«Оламгирия», «Қозихон», «Мухтасар»

Изоҳ: Рўзани бузувчи ишлар унутиш сабабли содир бўлса, унга “саҳван” дейилади ва у билан рўза очилмайди. Рўзани бузувчи ишлар эҳтиётсизлик сабабли содир бўлса, унга “хатоан” дейилади ва у билан рўза очилади, қазо вожиб бўлади. Рўзанинг хатоан бузилишига мисол, таҳоратда оғзини зарғара қилаётиб томоғига сув ўтказиб юбориш, қуёш ботди деган гумон билан оғзини очиш, саҳарлик вақти ҳали чиққани йўқ, деган гумон билан еб-ичишда давом этиш кабилар.

538-ФАТВО

Кундузи ухлаётган рўзадор уйкусираб, сув ичиб қўйса, рўзаси очилади. Каффоратсиз, фақат қазосини тутиб беради.

«Оламгирия», «Қозихон»

539-ФАТВО

Одатда ейилмайдиган – тош, тупроқ, данак, пахта, ҳашак, қоғоз каби нарсаларни ютиб юборса, рўзаси очилади. Лекин каффоратсиз, фақат қазосини тутиб беради.

«Оламгирия», «Табйин», «Хулоса»

540-ФАТВО

Тишлари орасидаги нўхатдан катта бўлмаган таом қолдиқларини ютса, рўзаси очилмайди. Аммо оғзидан ташқарига чиқариб, сўнг-ра қайта оғзига солиб ютса, гарчи кунжутдек бўлса ҳам, рўзаси очилади. Каффорат вожиб бўлиш-бўлмаслигида ихтилоф бор. Вожиб бўлмаслигига Абулайс Самарқандий раҳимахуллоҳдан ривоят бор.

«Оламгирия», «Хулоса»

541-ФАТВО

Тиш орасидаги бир дона кунжутни чайнаса, рўзаси очилмайди. Лекин чайнаб ютганида томоғида унинг мазасини сезса, рўзаси очилади. Бошқа ҳар қандай таом, дон ёки бошқа чайналган кичик нарсалар шу қоидага қиёс қилинаверади.

«Оламгирия», «Мухтасар», «Қозихон»,
«Фатҳул Қадир»

542-ФАТВО

Оғиз сўлагини ташқарига чиқармай ютса, рўзаси очилмайди. Ташқарига чиқариб олиб, сўнг-ра қайта оғзига солиб ютса, рўзаси очилади.

«Оламгирия», «Заҳирия»

7-бетда

Садақа билан мол камаймас

Косайи аҳли карам кам намегардад зи жуд,
Моҳи нав шуд бадру нури меҳр тобон кам нашуд.

Таржимаси: Карам аҳлининг косаси саховатдан камаймайди. Янги ой тўлин ой бўлди, лекин мунаввар қуёшнинг нури камаймади.

Шарҳ: Қуръони каримда марҳамат қилинишича, шайтон инсонни фақирликдан кўрқитади. Эҳсон қилаверсанг бой бўлолмайсан, камбағал бўлиб қоласан, дея кўнглига ваҳималар солади. Аслида ундай эмас. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Садақа билан мол камаймайди”**, дея башорат берганлар. Бунга ҳаётда қалби кўр кишидан бошқа ҳамма гувоҳ бўлган. Соиб Табризий мазкур шеърда мана шу мазмунни гўзал мисол ила ифода қилмоқда. Аллоҳ йўлида саховат қилган карамлик кишининг косаси ҳаргиз бўшаб қолмайди. Унинг косаси ҳақиқий карам соҳиби Аллоҳнинг ғайбий хазинасидан мукофот ўлароқ келган неъматлар билан қайта тўлиб қолаверади. Бунинг мисоли шуки, ой ўз ёруғлигини қуёшдан олиб, тўлин ойга айланади. Бироқ ойга шунча ёруғликни берган қуёшда ҳеч нарса камайиб қолмайди.

Ахлоқий зеболик

Обу ранги сурати зоҳир ду рўзи беш нест,
Ҳусни ахлоқи жамил аз рўйи зебо беҳтараст.

Таржимаси: Зоҳирий кўринишнинг суви ҳамда ранги икки кундан ортиқ эмас. Гўзал ахлоқнинг чиройлилиги зебо юздан яхшироқдир.

Ҳожи Домла Ҳиндистоний раҳимаҳуллоҳ

суҳбатларидан бирида айтганлар: “Юзингиз сутдек тиниқ бўлиб, қошу кўзларингиз қора бўлгани билан бу чиройнинг ҳеч эътибори йўқ. Чунки бир иситма касал билан ўзгариб қоласиз. Аммо сизда ахлоқий зеболик бўлар экан, бу – сизга дунёда ҳам, қабрда ҳам бакор келади (нафи тегади)”.

Дилларга марҳам бўлинг

Агар аз дасти эҳсон малҳами дилҳо намегарди,
Ба хулқ аз худ тасалли дор боре аҳли оламро.

Таржимаси: Агар эҳсон қўли билан дилларга малҳам бўлолмасанг, ҳеч бўлмаса, гўзал хулқ билан олам аҳлига тасалли бер.

“Марҳам” деб синган суяк ёки кесилган терини бир-бирига улаб, битирадиган дорига айтилади. Ўзбек тилига “малҳам” шаклида кирган. Шоир айтмоқчи, эҳсон қўли, яъни моддий ёрдам бериш билан синган кўнгиللарга малҳам бўлолмасанг, гўзал хулқинг билан олам аҳлининг қалбига шодлик улаш. Зеро, муҳтожга моддий ёрдам беришга ҳаммада ҳам имкон бўлавермайди. Аммо икки оғиз ширин сўз билан унинг кўнглини олиш чўнтагида бир сўм пули йўқ киши ҳам уддаласа бўладиган ишдир.

Жон тугамагунча нон ҳам тугамайди

Бе магас ҳар гиз намонад анкабут,
Ризқро рўзий расон пар медиҳад.

Таржимаси: Ўргимчак ҳаргиз пашшасиз қолмайди. Ризқ етказувчи Зот ризққа қанот беради.

Шарҳ: Қалбимизга ризқ ҳақида турли васвасалар келганида, ўзи қурган тўрдан узоққа кетолмайдиган ўргимчакнинг ҳолига қараб ибрат олайлик. Зоҳирий ҳамда моддапараст кўзлар билан қаралса, тўридан чиқмаган ўргимчакнинг озуқа топиб ейиши амримаҳолдек кўринади. Бироқ Ўз махлуқларининг ризқиға Кафил бўлган Зот ризққа қанот бериб пашша кўринишида унинг ёнига келтириб беради.

Инсон ризқи кафолатланган махлуқотларнинг энг шарафлисидир. Бинобарин, у махлуқотларнинг энг қаноатлиси ва ризқ борасида энг хотиржами бўлиши лозим. Зеро, улуғлар айтганидек, жон тугамагунча нон ҳам тугамайди.

Ғийбат

Ғийбат қилиш адоват (душманлик)нинг ҳам отаси, ҳам ўғлидир. Яъни, гоҳида адоватдан ғийбат туғилса, гоҳида ғийбатдан адоват туғилади. Насаб шунча қадар бузуқ бўлган ишнинг ўзи ҳам ўта ёмон нарса эканлигига мана шунинг ўзи кифоя. Яна бир гап. Бирор кишини айблаш пайдан бўлган одам динни буткул ўйламайди, азият беришдан ҳам, ёлғон гапиришдан ҳам, фирибгарлик қилишдан ҳам тап тортмайди. Бундай одам ўзининг охири қандай бўлишидан қатъи назар, мақсади душманига зарар бериш бўлиб қолади, холос.

📄 “Мажолиси ҳақимул умма” асаридан
Ёрқинжон ФОЗИЛОВ таржимаси.

Ҳаёт сабоғи

Ўзбекларда қадимдан келинликка номзод қизнинг етти пуштигача суриштирилган. Яъни, бўлажак келиннинг ота-онаси кимлиги, одоб-ахлоқи, фаҳм-фаросатига эътибор қаратилган. “Онасини кўриб қизини ол” деб бежиз айтилмаган.

Бугун ёш оилалар ўртасида ажримлар сони кўпаяётганига сабаб ана шу анъананинг унутилиб бораётганидир. Кейинги пайтда кўп ҳолларда келин танлашда, биринчи навбатда, қиз тарбияланган оиланинг моддий аҳволига аҳамият берилаётгани сир эмас. Бойлигига учиб қилинган келиннинг одобсизлиги, худбинлиги эр ва қайнона-қайнотанинг юзига тушган тарсаки бўляпти. Келин-куёвлар ўртасида мол-матохни деб жанжаллар келиб чиқиши, вазият ажрашишгача етиб боришига кўп гувоҳ бўляпмиз.

Бир оилани биламан. Хонадон соҳиби катта амалдор эди. Аммо фарзандларини жуда талтайтириб ўстирди, уларга тарбия бермади. Шу боис ўғиллари улғайиб тайинли касбнинг бошини тутмай, ичкиликка ружу қўйган бўлишса, қизлари бетгачопарлик, манманликда ҳаммани ортда қолдирди. Ота мансабдан кетгач, ўғиллар унинг топган-тутганини елга

совуришди. Бой хонадон бир-икки йил ичида моддий жиҳатдан ночор аҳволга тушди. Икки ўғли ичкилик туфайли касалликка чалиниб, қирқ ёшга етиб-етмай вафот этган бўлса, кенжаси ногиронга айланди. Қизлар ҳам борган жойида тинчишмади. Бири ажрашиб келган бўлса, бирининг бадфеъллигидан оиласида ҳар куни жанжал.

Маҳалламизда яшовчи саксон ёшни қоралаган Солия буви келинлик даврини бундай эслайди: «Бизнинг пайтимизда қизларни иккита коса, битта чойнак, иккита кўрпача билан от-аравага юклаб, оқ фотиҳа бериб узатиб юборишарди. Ота-она қизи тушган хонадонида қандай яшаётгани билан қизиқишмасди ҳам, уйга бир йиллаб бормасак-да излаб келишмасди. Қайнота ва қайнонамизнинг юзига тик қарамасдик, ҳар бир гапига “хўп” деб жавоб қайтарардик. Тилимизни чайнаб ютган эдик гўё. Кун бўйи рўзгор юмушлари, супур-сидир, дала ишлари, мол-ҳолга қараш, болаларни ювиб-тараш билан банд бўлардик. Тонг саҳардан ярим оқшомгача тиним бўлмасди. “Аллоҳга шукр, ҳалиям кечаси бор,

1–2 соат бўлса ҳам ухлаб оламиз”, дердик. Ўчоқда овқат пиширар, қаҳратонда ўтин ёқиб печни қиздирардик. Ҳозирги шароитларнинг ўндан бири ҳам йўқ эди».

Момо ҳозирги келинларга қараб ҳайрон бўлади. Мисол учун, неварасини уйлантиришганда, келиннинг сепига қўшиб кир машина, дазмол, катта экранли телефон ҳам келтиришди. Телефон келин ота-онаси билан экранда бир-бирини кўриб гаплашиб, уларга нима еб-ичганию қандай юмуш билан банд эканини етказиб туриш учун экан. Келинчак тушган кундан қайнона-қайнотаси билан тортинмай гаплаша бошлади. Бирор камчилиги айтилса, тили икки қарич бўлиб гап қайтарди. Кийимларни кир машина ювади, уйни пилесос тозалайди, эшик олди чала-чулпа супурилади, гоҳида супурилмай ҳам қолади. Келин-пошша эса телефонда гаплашиш, телеграмда ёзишиш билан овора. Бир куни Солия момо уни ёнига чақириб: **“Болажоним, ҳозир, Аллоҳимга шукр, маза қилиб яшаш учун ҳамма шароитга эгасан. Аммо ҳаёт фақат ўйин-кулгудан иборат**

эмас. Келинлик вазифалари ҳам бор. Уларни бажармасанг, бўлмайди. Ахир, ҳар қандай тирик жон ҳаракат қилади”, дея насиҳат қилди. **Келинчак эса: “Онам мени сизларга хизматкорликка бермаган, чўри эмасман”,** деб терс жавоб қайтарди. **Кунда қайнона, эр билан орасида жанжал келиб чиқа бошлади. Охири иш ажрашиш билан тугади. Эрдан чиққан жувон бир-икки йил боши очик юрса-да, бошқа турмуш қуролмади. Юриб-юриб, иложсиз Россияга ишлашга кетди. Совуқ ўлкада бир-икки сўм топдим-йўқми, аммо буйрагини шамоллатиб қўйиб, ортга қайтишга мажбур бўлди. Ақлсизлик қилиб ҳам гулдек оиласидан, ҳам соғлигидан айрилди.**

Ношукрлик инсонга ҳамиша зиён келтиради. Шундай экан, фарзандларга, айниқса, қизларга кичикликдан шукур, қаноат, чидам, меҳнаткашлик фазилатларини сингдириш уларнинг келгуси ҳаёти учун фақат фойда келтиради.

📄 Турсунной САТТОРОВА,
Қўшқўтир тумани

Мазах қилиш зулмдир

Аллоҳ таоло буюради: **«Эй мўминлар! Бирор-бир қавм бошқа қавмни масхара қилмасин. Балки улар ўзларидан яхши бўлиши мумкин. Аёллар ҳам бошқа аёлларни масхара қилмасин. Балки улар ўзларидан яхши бўлиши мумкин. Бир-бирингизни айбламанглар, бир-бирингизга ёмон лақаб қўйманглар. Иймондан кейин (бировни) ахлоқсизлик – фосиқлик билан номлаш қандай ҳам ёмон! Кимки тавба қилмаса, ана шулар золимлардир»** (Хужурот сураси, 11-оят).

Исломда мўминнинг шаъни улуғ ҳисобланиб, уни ерга уриш, қонини тўкиш, мол-мулкни тортиб олишга тенг жиноятдир. Бировни мазах қилиб обрўсини тўккан, кўнглини оғритган кимса ўзига дўзах сари йўл очган бўлади. Шу боис муқаддас динимиз ўзгаларни камситиш, масхара қилишни қаттиқ қоралайди. Чунки мўминлар бир-бирига меҳрибон, тавозеда бўлишлари зарур.

Етмиш ёшни қоралаган бир кишининг жисмонан нуқсонли

одамлар ортидан мазахомуз га-пирадиган одати бор эди. Ўттиз ёшлардаги ақли заиф маҳалладошини “яроқсиз маҳсулот” деб масхараларди. Одамларнинг: “Кулманг, ахир бу гуноҳ-ку!” деган танбеҳига парво ҳам қилмасди. Ярим йилча аввал ўша мўйсафид юрак хасталигига дучор бўлди. Узоқ вақт шифоҳонада ётди...

Яқинда у яшайдиган кўчадан ўтаётиб, уйи олдида невараси билан ўтирганига кўзим тушди. Аввалги савлатдан асар ҳам йўқ, озиб-тўзиб, ҳассага таяниб қолибди. Саломлашиб, ҳол сўрадим. Бирдан кўзи ёшга тўлди: «Ука, мени Аллоҳ жазолади. Туни билан оғриқдан ухлолмай чиқаман. Ҳеч қандай муолажа наф бермади. Такаб-бурлик билан гердашиб, ногиронларни “отаси лойини яхши пиширмаган”, деб мазах қилардим. Энди ўзим ярим жон бўлиб қолдим. Қилган аҳмоқгарчилигимдан минг-минг пушаймонман, аммо энди фойдасиз. Агар тириклик пайтимда шундай жазо олаётган бўлсам,

ўлимимдан сўнг мени қандай азоблар кутаётган экан, деган ўй менга тинчлик бермайди. Ҳозир ўша инсонлардан узр сўрашга тайёрман. Зора, улар кечиришгач, Аллоҳ гуноҳларимни мағфират этиб, бу дарддан ҳам, охират азобидан ҳам халос этса».

Хумаза сурасининг биринчи оятада бундай дейилади: **«Ҳар бир обрў тўқувчи ва айбловчига “вайл” бўлсин»**. “Вайл” жаҳаннамдаги бир водийнинг номини ва “ҳолига вой”, “ҳалок бўлсин” деган маънони англатади. Ўйлаб кўринг, бировнинг камчилигидан, айниқса, ногирон кишининг нуқсонидан кулиш қанчалар оғир гуноҳ! Эсдан чиқармайлик, Аллоҳ таоло Ўзининг ҳақиқа тажовуз қилган кишини мағфират этади, бироқ банданинг бандадаги ҳақидан то унинг ўзи кечмагунча кечмайди.

Тошпўлат АШУРОВ,
Когон шахри

Долзарб мавзу

Ҳизбут таҳрир одоб-ахлоқни инкор этади

Ҳизбут таҳрир жамоаси аввалбошданок исломий одоб-ахлоқни инкор қилиб, инсоний қадриятларнинг ва диний фазилатларнинг бугунги кунда зарурати йўқ, деб ҳисоблайди. Ҳизбут таҳрир ўз дастурларида ахлоқ билан даъват қилишни, гўзал хулқли бўлишни, инсонлар билан чиройли муомалада бўлишни танқид қилади. Ҳизбчилар тасаввурида Ислом таълимоти ўзлари ўйлаб топган ақидалар ва қоидалар мажмуидир, холос.

Ҳизбут таҳрир манбаларида: “Фазилатли хулқларга даъват қилиш жамиятни ислоҳ қилишга ва умматни уйғотишга имконият туғдирмайди. Чунки жамиятнинг ислоҳи фикрлар ислоҳи билан ҳосил бўлади... Фазилатли хулқларга даъват қилиш эса замонавий мусулмонларнинг ҳукмларини ҳал қилиш учун етарли даъват эмас!” дейилади. Ҳизбнинг мусассиси Тақиюддин Набҳоний ҳам инсондаги руҳий хислат ва шавқларнинг борлигини инкор қилган.

Бу хилдаги одоб-ахлоқни,

руҳий ҳолат ва фазилатларни инкор этиш ҳизбчилар орасида қалби қаттиқликни, кўрсликни келтириб чиқариш учун зарур эди. Уларда нега меҳр-шафқат, одамгарчилик, қўни-қўшни ҳаққи, Ватан туйғуси, меҳр-муҳаббат, раҳмдиллик каби ҳис-туйғуларнинг йўқлигини шундан ҳам билса бўлади. Уларнинг ўз Ватанига қурол кўтаришлари, ватандошларини кофир деб бемалол эълон қилишлари, жисмонан йўқ қилиб юборишга уринишлари ҳамда ўзлари туғилиб-ўсган юртларни “кофиристон” дейишларининг бирдан-бир сабаби ҳам шудир.

Одоб-ахлоқни инкор этган ҳар қандай жамият, ташкилот, фирқа Аллоҳ таолонинг динига, шариатига, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатларига мутлақо зиддир. Ислом эса меҳр-шафқат, одоб-ахлоқ, тинчлик-омонлик динидир. Дарҳақиқат, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Албатта, мен гўзал хулқларни камолга етказиш учун юборилдим”**, деб марҳамат

қилганлар (Имом Аҳмад ривояти). Шунингдек, у зот: **“Аллоҳим! Хилқатимни гўзал қилганинг каби хулқимни ҳам гўзал айла!”** деб кўп дуо қилар эдилар (Имом Ибн Ҳиббон ривояти). Саҳобаларини ҳам доим гўзал хулқли бўлишга чорлар эдилар. Ҳусни хулқнинг фазилати ҳақида кўп иршод қилардилар. Абу Дардо розийаллоҳу анҳудан ривоят қилинади. Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Тарозида ҳусни хулқдан кўра оғирроқ нарса йўқ”**, дедилар (Имом Термизий ривояти).

Хуллас, ҳизбут таҳрир фирқаси Қуръони каримда хабар берилганидек: **«Уларни шайтон эгаллаб олиб, уларга Аллоҳнинг зикрини унуттирди. Ана ўшалар шайтоннинг ҳизби (гуруҳи)дирлар. Огоҳ бўлингки, албатта, шайтоннинг ҳизби зиён кўрувчидир!»** (Мужодала сураси, 19-оят).

Аллоҳ таоло барчамизни ҳаққу ростга ҳидоят қилсин. Адашганларга тавфиқ берсин!

Фахриддин ШАЙЗАҚОВ,
Жиззах шаҳар бош имом-хатиби

Масала

5-бетда

543-ФАТВО

Оғзини сув билан чайгандан кейин қолган сув юқини оғиз сўлагига қўшиб ютиб юборса, шунингдек, димоғига келган бурун суюқлигини томоғига тортиб юборса, рўзаси очилмайди.

«Оламгирия», «Муҳит»

544-ФАТВО

Қонни ютиб юборса, каффоратсиз қазонинг ўзини тутати. Тишларнинг милкидан чиққан қонни сўлак билан қўшиб ютиб юборса, қон билан сўлакдан қайси бири ортиқ ёки кам миқдорда бўлишига қаралади. Агар қон ортиқ бўлса ёки сўлак билан баробар бўлса, рўза очилади. Борди-ю, сўлак ортиқ бўлса, очилмайди.

«Оламгирия», «Заҳирия»

545-ФАТВО

Газлама тўқувчиси иш жараёнида бўялган ип толаларини оғзига солганида кўкми, қизилми, сариқми, бошқа рангми оғзига юқиб, сўлақларига аралашиб томоғидан ўтиб кетса, рўзаси очилади.

«Оламгирия», «Хулоса»

546-ФАТВО

Томоғига чанг, тутун, пашша, чивин каби нарсалар кирса, рўзаси очилмайди. Шунингдек, уйкудаги эҳтилом билан ҳам рўза очилмайди.

«Мухтасар», «Оламгирия»,
«Изоҳ ал-Кирмоний»

547-ФАТВО

Бир-икки томчи кўз ёши ёки юздан оққан тер оғзига кириб, томоғидан ўтиб кетса, рўзаси очилмайди. Аммо бу миқдордан зиёд бўлиб, оғзига кўпгина шўрликни сезса, рўзаси очилади.

«Оламгирия», «Хулоса»

548-ФАТВО

Баданнинг табиий тешикчаларидан (икки махраждан бошқа) кирган мой, сув каби нарсалар билан рўза очилмайди. Кўзига дори томизганда, гарчи томоғида унинг мазаси билинса ҳам, рўза очилмайди.

«Оламгирия», «ан-Наҳр»

549-ФАТВО

Оғзи тўла қусса, каффоратсиз қазонинг ўзини тутиб беради. Борди-ю, уни қайтаришга кучи етмайдиган даражада куч билан келса, рўза очилмайди.

«Мухтасар», «ан-Наҳр»

550-ФАТВО

Хуқна қилдириш, бурун билан дорини димоққа тортиб ютиш, қулоққа ёғ томизиш кабилар билан рўза очилади ва каффоратсиз қазо вожиб бўлади. Агар қулоғига сув кириб кетса, рўзаси очилмайди.

«Оламгирия», «Муҳит», «Ҳидоя»

“Минг бир фатво” китобидан

Салимжон алламаҳалда уйғониб кетди. Боши қаттиқ нарсага ботаверганидан лўқиллаб оғрирди. Кўзини очмай, ёстиғини пайпаслади. Қўли қандайдир қаттиқ нарсага тегди: “Бу нима? Ниманинг устида ухлаб қолдим? Наҳотки бу ноутбук бўлса?! Бунча яхши!”

Кун бўйи: “Дарсингни тайёрла, китобингни ўқисанг-чи!” деявериб онасининг жағи толди. У бўлса, гоҳ ноутбукка, гоҳ телефонга термулиб, вақтини ўтказди. Охири онаси мажбурлаб ўчиртирганида, кўнгли чунонам оғридики, қанийди, сира ўчирмас... Шуларни хаёлидан ўтказган Салимжон мўъжиза топгандек қувониб кетди. Энди унга ҳеч ким халақит бермайди. Маза!..

Бироқ ўрнидан кўзғалган Салимжоннинг кўзи негадир очилмади. Дикқатини жамлаб, кўзини очишга уриниб кўрди. Аммо кўзи очилмади. Кўзларини ишқалаб, қовоғини кўтариб кўрди, фойдаси бўлмади. Нима қилишини билмай, қайтиб жойига ётмоқчи бўлганида бошини дўқиллатиб қаттиқ нарсага уриб олди. Зарб еган жойини жон аччиғида чангаллади: “Ростдан ҳам ноутбукми бу, бунча қаттиқ бўлмаса?”. “Ёстиғи”ни пайпаслай бошлади. “Йўқ, ноутбук эмас. Ноутбукдан анча катта экан, ҳам оғир, ўрнидан силжитиб бўлмайди. Тош бўлса керак, бошқа нарса бунчалик қаттиқ ва оғир бўлмайди”, деган фикр келди. Аммо нега энди тошга бош қўйиб ухлаши керак, уйларида шунча ёстиқ

бўлса. Бу тош ўзи қаердан келиб қолди? “Ҳозир туриб юмшоққина ёстиқ олиб келиб ётаман. Аммо бу қоронғуда қандай топаман уни? Қаёққа оёқ қўйишни ҳам, нимани ушлашни ҳам билолмаяпман-ку?..” Шуларни хаёлидан ўтказаркан, ётган тўшагининг ҳам қаттиқ, тақир жойга айланиб қолаётганини сезди у. “Бунча қаттиқ ва совуқ бўлмаса”, ўйлади Салимжон. Қўли билан пайпаслаб, шу атрофда турган чойшабни устига ёпди. Ёпиши билан чойшаб ҳам оғирлаша бошлади. Салимжон кўрқиб кетди. “Энди нима қиламан”, ҳансирай бошлади у. Бошидаги, остидаги, устидаги залворли тошлар уни тобора сиқарди. Бор кучини тўплаб, чойшабни итқитиб юбормоқчи бўлган эди, кучи етмади. Бақириб, уйдагиларни ёрдамга чақирмоқчи бўлди, бироқ... Ҳарчанд уринмасин, лаблари бир-бирига елиглаб қўйилгандек, оғзи сира очилмади. Жони оғир, аммо қилт этиб қимирлай олмасди. На кўради, на овоз чиқаради, на йиғлай олади. Шунда яшин тезлигида келган бир ўй бутун вужудини ларзага солди: “Наҳотки, ўлган бўлсам?..”

“Мен қабрдаманми? Сизлар қабрдаги тошларми? Илтимос, мени сиқманглар. Мен кўп яхши ишлар қилганман”, дея ич-ичидан тошларга ялина бошлади у. “Мен кўп яхши ишлар қилганман”, дер

эди-ю, аммо улардан бирортасини айта олмасди, эслай олмасди ҳам... Жони эса тобора оғиррди. Шу пайт:

— Биз қабр тошлари эмасмиз! — оҳиста сизиб чиққан овоз Салимжоннинг қалбига қуйила бошлади. — Биз Нур тоғининг Ҳиро ёридаги тошлармиз!..

Бу овоз Салимжоннинг азобланаётган вужудига ўзгача бир туйғу улашди. У ўта завқли, аммо бутунлай нотаниш бир ҳиссиёт эди. Ана шунда димоғига роҳатбахш бир хушбўйлик урилди.

— Ҳирони биласанми?.. “Икром” деб бошланадиган сурани-чи?

Жавоб тополмаган Салимжон ўзини жуда ноқулай ҳис қила бошлади. Ҳатто ўзидан нафратланиб кетди: “Нега бунчалик китоблардан қочдим?.. Уларни кўлимга олсам ҳам, хаёлим буткул мультсериаллару фильмларда бўлди. Хаёлимда фақат ўйин. Имкон туғилди дегунча, телефонга ёпишаман. Фикру зикрим — шу...”

Шунда унинг тош болиши, тош тўшаги, тош чойшаби — ҳамма-ҳаммаси анча пайт муздек сувда “чўмилиб”, лаби-лабига тегмай қолган

яланғоч боладек “дир-дир” титрай бошлади:

— Биз тошмиз!.. Аммо тош бўлсак ҳам кўзёш тўкамиз... “Ўқи!” — Оламларнинг Рабби сенга юборган илк сўз!.. “Ўқи!” — сенга юклатилган энг биринчи вазифа!.. Ўқисанг, қалбинг гуллади. Қалбинг гулласса, атрофинг гўзаллик ва хушбўйликка тўлади. Ўқимасанг, қалбинг тошга айланади. Қотган қалбинг кўзингни кўр, қулоғингни кар, тилингни соқов қилади!..

Отасининг намоздаги тиловати Салимнинг қулоғига кириб, қалбини яйратиб юборди: «Икром! Бисми Роббикаллазий холақ...»

Мавжуда АБДУЛЛОҲ қизи

Газетхон илҳоми

Рамазон ҳайити муборак!

Ўттиз кун намозда турдингиз қиём
Хатм қилиб Аллоҳнинг каломларини.
Ҳар куни Каъбани зиёрат қилиб,
Бажариб намознинг аҳкомларини.

Имом-хатиб бошлиқ хофиз Қуръонлар
Дилларни ёритди келиши билан.
Тиловат қилганда булбулзабонлар
Қалбларни яйратди хониши билан.

Афсус, тугаб қолди ойлар подшоси,
Бир ой ибодатда яшадик жўшиб.
Олиб қолайлик деб Аллоҳ ризосин,
Меҳр-муҳаббат-ла каломин ўқиб.

Бомдод, таровеҳда қучоқлар очиб,
Муборакбод этиб Рамазон билан.
Мана, ҳайитга ҳам келдингиз этиб,
Ўттиз кун покланиб тоза қалб билан.

Самимий халқим бор, озод Ватаним,
Минг шукр, ҳосилдир менинг муродим.
Ҳайитинг муборак, эй она халқим,
Байраминг муборак, Ўзбекистоним.

Иномжон МИРКАРИМОВ
Қўргонтепа тумани

Шу кунлар қадри

Аллоҳ таоло бундай марҳамат қилади: “Энди инсон ўзининг таомига (ибрат кўзи билан қуйидаги неъматларимизга бир) **боқсин: Биз** (осмондан) **сувни мўл ёғдирдик. Сўнгра Ерни** (гиёҳлар унсин деб) **ёрдик**” (Абаса сураси, 24—26-оятлар).

Тафаккур қилсангиз, Аллоҳ барча нарсаларни бир-бирига боғлиқ ҳолда яратганига амин бўласиз. Мисол учун, дарахт мева бериши учун ер, сув, вақт, қуёш унга хизмат қилдириб қўйган. Айни дамда бу жараёнда инсоннинг иштирокини ҳам тайин этган. Бандани меҳнати билан ўз ризқига сабабчи этиб, бунинг ортидан савоб олишига имкон яратган.

Ризқ йўлини очиш имкони

Кўклам тупроқнинг юзи очиқлиб, уруғ қадаладиган, кўчат экиладиган мавсум. Халқимиз қадимдан ер билан тиллашиб ризқ-рўз ундириб келган. Бир қарич ерни ҳам бўш ташлаб қўймай, гуллаб-яшнатиш ота-боболаримиздан мерос. Айни кунларда дала-даштда иш қизғин. Деҳқонлар экин-тикин билан банд.

Яратган Зот бизга хосиятли, баракотли, чўп суқсанг, униб чиқадиган заминни ато этган. Иншоаллоҳ, эл-юрт ободлиги, фаровонлигини ният қилган ҳолда кўчатлар экилди, уруғ қадалди. Энди уларни меҳр билан

парваришlash талаб этилади. Юрт ободлиги нафақат боғбону деҳқонларнинг, балки барчамизнинг масъулиятли юмушимиздир. Ҳовлимиздаги дарахту экинлар, кўча бўйларида ўтказилган ниҳолларга эътиборсиз қарамаслигимиз лозим. Албатта, заҳматли меҳнатимиз, ҳалол пешона теримиз билан эл дастурхони тўкинлиги таъминланади. Зеро, бу юмушлар динимизда ибодат даражасига кўтарилган амалдир.

Ҳамроқул ХОЛБОВЕВ,
Бекобод тумани “Улуғбек” жоме масжиди имом-хатиби

ОХИРАТИ ОБОД БЎЛСИН

Ўзбекистон мусулмонлари идораси ҳамда «Shamsuddin Boboxonov» НМИУ жамоаси кўп йиллар динимизга хизмат қилган устоз, Тошкент шаҳридаги “Абу Бакр Қаффоли Шоший” жоме масжиди имом-хатиби **Қурбонали ТУРСУНОВ**нинг вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига, қариндош-уруғларига, яқинларига чуқур таъзия билдиради.

Muassis:

O'zbekiston musulmonlari idorasi "Shamsuddin Boboxonov" NMIU

Bosh direktor: Sultonbek IMOMNAZAROV

Шамсуддин Нур

Bosh muharrir: Abdul Jalil XO'JAM

Tahrir hay'ati:

Nuriddin XOLIQNAZAROV
Sodiq TOSHOYEV
Homidjon ISHMATBEKOV
Jaloliddin XAMROQULOV
Obidjon QODIROV
Uyg'un G'OFUROV
Muhammadsharif JUMAN
Xolmat ATABAYEV
Komiljon BURXONOV

Tolibjon NIZOMOV
Hikmatulloh TOSHEMIROV
Azizbek XOLNAZAROV
Jamoatchilik kengashi
Alisher ESHIMOV
Islomiddin ZUHRIDDINOV
Rustam JAMILOV
Muzaffar KAMOLOV

Toshkent—100069, Zarqaynar
18-berkko'cha, 47-a uy.
(71) 227-34-30 (71) 240-05-19.
m-nashr@mail.ru
www.hidoyatuz

Nashr ko'rsatkichi: 195
ISSN 2091-5225
2020-yil 3-sentabrda
0017-raqam bilan
ro'yxatga olingan.
Gazeta oyda ikki marta chop etiladi.
Bahosi kelishilgan narxda.

Navbatchi muharrir:
To'liq SHERNAYEV
Musahhiha:
Zabo OMONOVA
Sahifalovchi:
Komiljon MAHMUDOV
Ekspertizaga berildi:
10.03.2023
Xulosa (№03-07/1818) olindi:
17.03.2023
"SHAMSUDDINXON BOBOXONOV" NMIU
bosmaxonasida chop etildi.

Adadi: 13.600
227/4-buyurtma.
Bosmaxona manzili:
Toshkent shahri, Zarqaynar
18-berkko'cha, 47-a uy.

Газетада оятлар, ҳадислар бор. Ножоиз жойларга қўйманг!

The newspaper contains ayahs and hadiths. Please, do not put it in inappropriate places!

في الجريدة آيات وأحاديث. لا تضعوها في مكان غير مناسب!

Газета содержит аяты и хадисы. Не оставляйте в неподходящих местах!